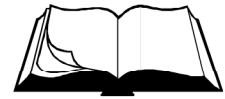




מִי יֵרֵם הָיִים



"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 554

ה'ל' פסוץ שני, ה'ל' כ"ג בעומר, שאלות המצויות

אייר תשפ"ה

ביאורי זמירות שבת

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

תספורת ("חלאקה") בביהכ"נ

◀ בענין עשיית "חלאקה" המנהג בירושלים לעשות כן בשמחה וגילה בימי חול המועד (ספר "שולחן גבוה" סי' תקל"א ס"ק י"ג), וכבר העירו על זה מגמרא (נזיר מ"ה). שמבואר שגלוח הנזיר בפתח אוהל מועד דרך בזיון הוא, וא"כ גם בביהכ"נ אין הגילוח דרך כבוד לפי קדושת המקום, ולכן אין למחות בת"ח שמסתפר בבית מדרשו אבל לכתחילה אין לעשות כן (שו"ת "לב חיים" ח"ב סי' קע"ב).

תספורת לחתן בימי הספירה

◀ שאלה: חתן הנוהג אבילות בעומר מ"ח אייר עד ג' ימי הגבלה (ע"י רמ"א סי' תצ"ג סעיף ג'), ומתחתן בל"ג בעומר, האם מותר לו להסתפר לאחר ל"ג בעומר במשך השבע ברכות?
תשובה: מכיון שזה יו"ט דידה מותר לו להסתפר (הגר"ש אלישיב זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל).

מנהג ארץ ישראל לאחר ל"ג בעומר

◀ לאלו שנוהגים שלא להסתפר ולא להתחתן מפסח עד ל"ג בעומר, ברוב מקומות כגון בחו"ל נוהגים לאחר ל"ג בעומר גם להסתפר וגם להתחתן. אולם בארץ ישראל אצל האשכנזים יש מנהג לא להתחתן עד ר"ח סיון, אבל מותר להסתפר.
ואולי מקורם מדברי הט"ז (סי' תצ"ג סעיף ב') שמביא שמעיקר הדין לאחר ל"ג בעומר מותר מכיון שלא מתו, ובכל זאת נוהגים קצת אבילות מחמת גזירת תנאים שהיתה באשכנז בין פסח לעצרת, כמבואר ביוצרות ובפיוטים שאומרים בשבתות ההם, ע"י שם. ובגלל זה אין נושאים נשים. אבל להסתפר ודאי מותר, דמחמת גזירה זו לא החמירו אלא בשמחה יתירה של נישואין, משא"כ קודם ל"ג בעומר שמוטו תלמיד ר' עקיבא ומוטל על כל העולם להתאבל בשבילם, החמירו טפי אפילו בתספורת.

השתתפות בחתונת חברו

◀ מי שעושה חתונה תוך ימי הספירה שלא כדון, אסור לאחרים להשתתף בה (שו"ע סי' תצ"ג סעיף א'), אבל אם עושה חתונה בזמן שלפי מנהגו מותר, יכולים גם אלו הנוהגים להמשיך את מנהגי אבילות הספירה לאחר ל"ג בעומר להשתתף בה (שו"ת "אגרות משה" והגר"נ קרליץ זצ"ל).

שאלות המצויות

הזכיר מספר היום על אתמול

◀ שאלה: בליל כ"ד לעומר שאל ראובן את שמעון מהי ספירת היום, ונעה לו שאתמול היה כ"ד לעומר, לוי שמע זאת ותיקן אותו שזה ספירת היום, האם שמעון או לוי יצאו ידי ספירה ואינם יכול לספור היום בברכה?
תשובה:

- כיון ששמעון אמר 'אתמול היה כ"ד לעומר' הגם שזוהי ספירת היום, סו"ס לא אמר שזו הספירה של היום ולא יצא בו, ויכול לחזור ולברך.
- וכן לוי, אע"פ שאמר שזו ספירת היום, כיון שלא הזכיר את המספר לא יצא בזה ידי ספירה.
- וכעין זה אם אמר לחברו שאתמול נפלו טילים בצפון כמספר של היום, ויודע שאתמול נפלו 24 טילים לא יצא בזה ידי ספירה, ורק נחשב כמראה מקום.
- ובלאו הכי, כיון שלא הזכיר גם את השבועות יש אומדנא שלא נתכוון לצאת בזה (ע"י שעה"צ סי' תפ"ט ס"ק כ"ח).

ויתור על תפילה בציבור לצורך קירוב רחוקים

◀ שאלה: מבקשים מכמה אנשים לנסוע ליישוב לשבת כדי לקרב רחוקים, אבל אין שם מנין ועי"ז יתבטל מתפילה בציבור, מה הדין?
תשובה: יש להם לנסוע אף אם החילונים נחשבים כפושעים ולא כתינוקות שנשבו, מוטב שיעבור על איסור דרבנן לצורך מצוה גדולה זו של קירוב רחוקים של אחינו הטועים, וכ"ש בזה שאינו עובר איסור רק מבטל מצוה. ועי"ע "שדי חמד" (מערכת האלף כלל רפ"ז), וב"פאת השדה" שם אות נ"ד) שבביטול מצוה אומרים "חטא כדי שיוכה חברך" (שו"ת "שבט הלוי" ח"ז תשי"ז).

לע"נ

הרב גרשון מאיר בן ר' שלמה אינגבר ז"ל

נלב"ע ט"ז בניסן תשפ"ה



לע"נ

מרת גילה זהבה בת הג"ר מרדכי וינגרטן ע"ה

נלב"ע כ"ו בסלו תשפ"ה



פסח שני

אכילת מצה

◀ יש נוהגים לאכול מצות זכר לקרבן פסח שני, ביום י"ד אייר, זכר לשעת הקרבת קרבן פסח שני ("סידור יעב"ץ"), ויש אוכלים מצות בליל ט"ו אייר זכר לזמן אכילת קרבן פסח שני (ליקוטי מהרי"ח). מרן ה"חזון איש" זצ"ל לא אכל מצות בפסח שני (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

אמירת תחנון

◀ הרבה נוהגים לא לומר תחנון בפסח שני ("ישערי תשובה" סי' קל"א, "ערוך השולחן" י"ב, "סידור יעב"ץ", "ישערי אפרים" שער י' סי' כ"ז, פמ"ג ס"ק ט"ו), ויש נוהגים לומר תחנון, ("חזון איש" זצ"ל, וכן נוהגים בביהכ"נ לדרמן ובכולל חזו"א, וכן המש"ב (סי' קל"א) כשמביא כל הימים שאין אומרים בהם תחנון, לא מעתיק דברי שעת הנ"ל).

סליחות בה"ב

◀ השנה (תשפ"ה) חל פסח שני בתענית שני בתרא (פעם הבאה בשנת תת"ה), הנוהגים להתענות בתענית בה"ב מתענים אף בפסח שני ("אשל אברהם בוטשאטש" סי' קל"א, "דעת תורה" סי' תצ"ב סי"א ובשו"ת מהרש"ם ח"ו סי' ל"ב), וכן נוהגים לומר סליחות עד "הרחמים והסליחות" ("אשל אברהם בוטשאטש" שם), ואח"כ אומרים "אבינו מלכנו" וחצי קדיש.
ויש נוהגים שאין מתענים בו (בהגהות הגר"ש שברון זצ"ל על המהרש"ם שם הביא שמצאו כתבו בפנקס ביהכ"נ של רבי יהודה החסיד שאין מתענים בו) ואין אומרים סליחות ("הליכות שלמה" פסח י"א כ').

לאחר הקדיש לפני קריאת התורה אומרים "קל ארך אפים", כי הכלל הוא שביום שאומרים "למנצח" אומרים גם "ק-ל ארך אפים" (משנ"ב י' קל"א ס"ק ל"ה, ו"לוח לארץ ישראל").

לעסוק בהלכות קרבן

◀ יש ענין לדבר בעניני פסח שני בליל ט"ו אייר, דכל העוסק בהלכות קרבנות כאילו הקריבו (שו"ת "בנין ציון" ח"א ת' ל').

בנין ביהמ"ק בין פסח ראשון לשני

◀ כתב ה"מנחת חינוך" (מצ' ש"פ) שנראה ברור שאם יבנה ביהמ"ק בין פסח ראשון לפסח שני כיון שלא היה ביהמ"ק אין חילוק בין פסח ראשון לפסח שני וכל ישראל חייבים לעשות פסח שני. ומסיים וז"ל: "ואני כותב זה בין שני הפסחים, יה"ר שיבנה במהרה קודם פסח שני ונזכה ונעשה הפסח שני ואמן" עכ"ל (ועי"ש שצ"ח שהוא פלוגתא בירושלמי פסחים ריש פ"ט).
ויש סוברים שכאשר יבנה בית המקדש בין פסח ראשון לפסח שני, מכיון שכולם מקריבים בפסח שני, יהיה פסח שני במשך שבעה ימים ("משך חכמה" פ' פנחס כ"ו, ט"ז).

ל"ג בעומר

ל"ג בעומר שחל בערב שבת

◀ השנה (תשפ"ה) שחל ל"ג בעומר בערב שבת, וקשה לעשות נישואין בערב שבת, נוהגים להקל לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר (משנ"ב סי' תצ"ג ס"ק י"א), אבל תספורת ומוזיקה ושאר דיני אבילות נוהגים להקל רק מהבוקר כמו בשאר שנים (כמבואר ברמ"א שם ס"ב).
מנהג בני ספרד שמוותר להסתפר רק מל"ד בעומר בבוקר, השנה שחל ל"ד לעומר בשבת מותרים להסתפר מערב שבת (שו"ע סי' תצ"ד סעיף ב').

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'-ה'): 03-6194741

אח"ה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

כהן שהלבין פני חברו

◀ **שאלה:** כהן שהלבין פני חברו, האם יכול לישא כפיו?

תשובה: כתב השו"ע (סי' קכ"ח סעיף ל"ה) כהן שהרג את הנפש אפילו בשוגג לא ישא כפיו אפילו אם עשה תשובה, וביאר המשנ"ב (סי' קכ"ח) דכתיב (ושעיהו א', ט"ו): "וּבְרָשָׁתְּךָ כְּפִיכָם אֲעִלֶם עֵינֵי מִקְדָּשְׁךָ... וְדִכְּמִים מְלֹאֵי", וכתב הרמ"א וי"א דאם עשה תשובה ישא כפיו, ויש להקל על בעלי תשובה שלא לנעול דלת בפניהם, והכי נהוג. וכתב המשנ"ב דיש מחמירים עכ"פ אם רצח במזיד, עי' שם.

כל זה על רציחה ממש, אבל הלבנת פנים, אף שדומה לרציחה, בכל זאת מותר לישא כפיו משום שאין זו רציחה בידים, ואין כאן "ידים מלאות בדמים" (שו"ת "שבט הלוי" ח"ח תשי"קע"ב).

שכח "רצה" בסעודה שניה ונזכר לאחר ההבדלה

◀ **שאלה:** היתה לו טרדה ואכל סעודה שניה בשבת סמוך לחשיכה ושכח "רצה", ולא נזכר עד לאחר שהבדיל, האם צריך לחזור ולברך ברכת המזון עם "רצה", היות שבדיעבד לא יצא בברכת המזון שביד קודם?

תשובה: שאלה זו תלויה בפלוגתת הראשונים, האם נחשב כאילו לא בירך כלל, ואז חייבים לחזור ולברך, או שמא יצא ידי ברכת המזון רק שצריך לחזור ולברך כדי להזכיר "רצה". וא"כ עכשיו לא יברך "רצה" היות שכבר הבדיל ומספק לא יחזור ויברך, ושמא אפילו נזכר קודם שהבדיל לא יחזור ויברך (הגה"ת רע"א או"ח סי' קפ"ח סעיף ח').

הזמנת נהג מונית בשבת לצורך מוצש"ק

◀ **שאלה:** האם מותר לומר בשבת לחברו שהוא נהג מונית שרוצה להיעזר בו בלילה, או יש בזה משום "ודבר דבר" (וכמובן שלא מדבר כלל על מחיר הנסיעה)?

תשובה: מותר לומר לחברו שישמח אם הוא יבוא אליו במוצש"ק, אף שמבין לשם מה הוא אומר זאת, כיון שאינו מפרש בהדיא רק דרך רמז. אבל אסור לומר לו שיהיה מוכן בשבילו בלילה, כיון שכל השומע מבין באופן ברור שמזמינו כדי לשכרו (משנ"ב סי' ש"ז ס"ק כ"ט, הגר"שז אויערבאך זצ"ל פרק כ"ט ס"ק קל"ג).

עשיית צורות על ידי צל החמה

◀ **שאלה:** האם מותר בשבת לעשות בידיו צורות כנגד החמה? **תשובה:** מותר לעשות בידיו צורות כנגד החמה על מנת שיראה הצל כעין ציור, והטעם משום שאין כאן כתיבה כלל רק משחקי אור וצל, וכמו כן מותר לעמוד ליד המראה, כמבואר בגמרא (שבת קמ"ט). ואין בזה איסור, אף שצורת האדם משתקפת במראה (ספר "ארחות שבת" פרק ט"ו סעיף ל"ד), אמנם אין להקרין שקף על גבי קיר אף באופן שהמנורה דולקת מבעוד יום משום זילותא דשבת (שם בשם בעל "שבט הלוי" זצ"ל).

הליכה בשבת בנעלים שחקקות בהן אותיות

◀ **שאלה:** נעלים שחקקות בהן צורות או אותיות, האם מותר ללכת בהן בשבת על גבי אדמה רכה או על גבי חול? **תשובה:** מותר ללכת בנעל שעל גבי סוליית חקוקות צורות או אותיות, אף שבזמן הילוכו על גבי אדמה רכה מוטבעים באדמה, דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה בתרי דרבנן (עי' שעה"צ סי' ש"מ ס"ק כ"ב) דהוי כתב שאינו מתקיים וגם נעשה כלאחר יד, ועוד שהאותיות החקוקות על גבי הסוליה מתהפכת צורתן שכשהן מוטבעות על גבי החול ("ארחות שבת" פרק ט"ו סעיף ל"ג).

ריבית בחוב מחמת נזק

◀ **שאלה:** שבר משחק של חברו, או הזיק לרכב אחר, האם מותר לשלם יותר ממה שהזיק או שיש איסור ריבית? **תשובה:** בחוב מחמת נזק אין בו שום איסור ריבית היות שזה חוב שנוצר מעצמו בלי רשות השני, ומותר לשלם יותר ("ברית פנחס").

לווה אבקת כביסה משכן

◀ **שאלה:** לווה משכן כוס אבקת כביסה מחברה זולה יותר ממה שהוא רגיל להשתמש בביתו, האם חייב לקנות שקית שלימה של אבקת כביסה זולה בכדי להחזיר לשכן את כוס האבקה, או יכול להחזיר כוס מהאבקה היקרה יותר? **תשובה:** היות שאין לו שימוש עם אבקת הכביסה הזולה ויהיה לו רק הפסד מכך שיקנה שקית שלימה, מותר להחזיר לשכן מהאבקה היקרה יותר, ואין בזה משום רבית כיון שאין זה מחמת 'אגר נטר' רק כדי שלא יהיה לו הפסד.

נדר לשלם לבית כנסת, ורוצה להעבירו לאחר

◀ **שאלה:** פתח הוראת קבע לצורך בנין בית כנסת חדש, ונפתח בית כנסת אחר הקרוב אליו יותר, וגם הם מבקשים תרומה, האם אפשר לתת חלק מאותו סכום שהתחייב לבית כנסת הראשון ולהעבירו לבית הכנסת השני, היות שזה אותו סוג של צדקה? **תשובה:** מכיון שנדר לשלם לבית הכנסת הראשון אי אפשר לבטל ולתת לשני (הגר"י סילמן שליט"א), ורק אם אמר מראש "בלי נדר", והתחייב לתת בינתיים עד שיחליט אחרת, מותר להעביר התשלום לבית הכנסת השני.

אוכל מקולקל בחתונה

◀ **שאלה:** למחרת החתונה שתי משפחות (מצד החתן ומצד הכלה) קיבלו קלקול קיבה, והתברר שהיה איזה חיידק באוכל (והיו עוד כמה אורחים שקיבלו תופעה זו), האם יכול לתבוע פיצוי מהקייטרינג?

תשובה: היות שהתברר שהאוכל היה סוג ב', בודאי יכולים לתבוע מהקייטרינג שיחזירו חלק מהכסף, דסו"ס לא נהנו מהאוכל שאכלו (הגר"י סילמן שליט"א), ועי' בשו"ע (ח"מ סי' רל"ד סעיף ג') שגם אם התברר שהאוכל הוא איסור דרבנן צריך לשלם על מה שכבר אכל, כי שם סו"ס נהנה הגוף מהאוכל, משא"כ בזה.

שכר דירה ונגנבו בלוני הגז

◀ **שאלה:** השוכר דירה ונגנבו משם בלוני הגז הנמצאים בחצר, האם חייב לשלם עבור הבלונים החדשים? **תשובה:** יסוד השאלה הוא דקדק"ל (שו"ע ח"מ סי' ש"ז סעיף א') דשוכר כשומר שכר דמי, וחייב בגניבה ואבידה, וא"כ כיון שהוא שוכר את כל הדירה ותשמישיה, א"כ נעשה כשומר שכר עליו וחייב לשלם.

תשובה: כיון שכל השימוש של בלוני הגז הוא רק כשהוא מחובר לקרקע, וא"כ הרי יש פוסקים דתלוש ולבסוף חיברו דינו כקרקע ופטור עליו מחיובי שמירה (סי' צ"ה סעיף א'), ועוד כיון ששומר מה שמוטל עליו, ולא חייב לשמור יותר מזה, אינו חייב עליו, שלא התחייב לשמור יותר מהדרך המקובלת אצל הבעלים (הגר"י קרליץ זצ"ל).

ערלה בעץ חרובים של רשב"י

- ◀ **שאלה:** אין אכל רשב"י מעץ החרובים, הרי יש בו איסור ערלה?
- שיטת רשב"י (סוטה מ"ג: ד"ה קלא אית ליה) שלמ"ד כרם רבעי, אין ערלה נוהגת בנטיעה אחת, אלא בכרם שלם, עי' שם. ולפ"ז כיון שרבי שמעון היה רק אילן אחד, אין בזה דין ערלה (עי' בספר "קדן אורה" שם, וב"מרומי שדה", ובשו"ת חת"ס יו"ד תשי"ב רפ"ה שתמהו על דברי רשב"י).
 - שיטת הרמב"ם שעץ העולה מעצמו ברשה"ר אין בו דין ערלה, וא"כ גם בזה פטור, כי המערה היתה הפקר.
 - לדעת החולקים על הרמב"ם, יש לומר שגדל במקום טרשים שאין דרך בני האדם לזרוע, ואין בו דין ערלה ("דרך אמונה" ה"ל מעשר שני פרק י' הל' ו', "ביאור הלכה" ד"ה הערלה).
 - איתא בירושלמי (סופ"ז דשביעית) אוכלי בהמה יש בהן קדושת שביעית ואין קדושת ערלה חלה עליהן, עי' שם, ועוד כתוב בירושלמי (שביעית פרק ט' הל' א') רשב"י ובנו ר"א אכלו במערתא חרובין בגרודנא, ומפרש ר"ש סיריליאנו (שם) שזה סוג חרובין גרועין, עי' שם. ולפ"ז אין בו איסור ערלה (אמרו כן לפני הגר"ח קניבסקי זצ"ל והסכים).
 - ועוד י"ל שהקב"ה הביאו ממקום אחר עם גוש העפר תחתיו, וא"כ אין בזה ערלה (כמבואר במשנה ערלה פ"א מ"ג).

ביאורי זמירות שבת

"יום שבתון"

- ◀ **שאלה:** כתוב בפיטו "דיבר בקדשו בהר המור" ר"ל שקבלת התורה היתה בהר המור, וצ"ב שהרי קבלת התורה היתה בהר סיני? **תשובה:**
- כתב רשב"י (תענית ט"ז:) הר סיני נקרא הר המור משום יצאה הוראה לישראל.
 - איתא בגמרא (שבת פ"ח:) שהיה ריח בשמים בהר סיני בשעת מתן תורה, עי' שם, ולפ"ז הר המור הכוונה שהיה שם ריח בשמים (מור מלשון בשמים, פי' כי תשא ל', כ"ג).
 - כתב במדרש (תהילים ס"ח, ט'), בשעת מתן תורה נעקר הר המוריה והגיע להר סיני (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

◀ **שאלה:** "ובאו כולם בברית יחד, נעשה ונשמע אמרו כאחד, ופתחו וענו ד' אחד", איפה מצאנו שאמרו בהר סיני "ד' אחד"? **תשובה:**

- איתא במדרש דברים (פ' ב' אות ל"א) כאשר באו להר סיני הקב"ה אמר להם "שמע ישראל ד' אלוהינו", ועם ישראל ענו "ד' אחד", עי' שם. וזה מה שמובא בפיטו (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).
- איתא בחז"ל שעל כל דיבור ודיבור היו עונים על הן-הן ועל לאו-לאו (רשב"י פ' יתרו כ', א'), אבל "אֲנַכְּמִי וְיִהְיֶה לָךְ" אמר הקב"ה בדיבור אחד ("ילקוט שמעוני" ירמיה רמז רס"ו), ולא ידעו מה לענות ולכן אמרו "ד' אחד" (האדמו"ר שר שלום מבעלז זצ"ל).

חידה:

◀ איך יתכן שנמצא מחוץ לירושלים, ואפילו בחוץ לארץ, ומקיים מצות מורא מקדש, וכן אם עבר על הנהגות מסוימות, אפילו בחו"ל, עובר על ביטול מורא מקדש?